

VELKÉ

DÍLO

ZAČÍNÁ!

TONY KUSHNER ANDĚLÉ V AMERICE

PREMIÉRA 2. 2. 2019 V DIVADLE ABC

PŘEKLAD
REŽIE
DRAMATURGIE

SCÉNA
KOSTÝMY

HUDBA
SVĚTELNÝ DESIGN
POHYBOVÁ
SPOLUPRÁCE
HUDBU NAHRÁLI

JITKA SLOUPOVÁ
MICHAL DOČEKAL
SIMONA PETRŮ,
MICHAL ZAHÁLKA
MARTIN CHOCHOLOUŠEK
ZUZANA BAMBUŠEK
KREJZKOVÁ
IVAN ACHER
JAN BENEŠ

PETR ŠIMEK
JANA VÉBROVÁ (ZPĚV),
TEREZA MAREČKOVÁ (ZPĚV),
IVAN ACHER (SAMPLER,
TIBETROMPET, PERCUSSION,
PIANO)

Šéf výpravy Adam Pitra. Manažer provozu Zbyněk Simčíšín. Zvuk Ladislav Chalupa a Michal Kazda. Světla Jan Beneš a Michal Machač. Technika pod vedením jevištního mistra Ivana Jelínka. Rekvizity pod vedením Jany Vojáčkové. Garderoba pod vedením Miloslavy Faltové. Kostýmy vyrobila krejčovna Městských divadel pražských pod vedením Evy Duškové. Fotograf inscenace Patrik Borecký. Maskérna pod vedením Evy Hruškové.

NÁPOVĚDA
INSPICE

ZUZANA HYKYŠOVÁ
RADEK JEŽIL

ROY M. COHN, úspěšný newyorský právník
ANDĚL ANTARCTICA _____ ONDŘEJ PAVELKA

JOSEPH PORTER PITT, vedoucí kanceláře
Federálního odvolacího soudu
ESKYMÁK
ANDĚL EUROPA _____ MARTIN DONUTIL

HARPER AMATY PITTOVÁ, Joeova žena,
agorafobička závislá na Valiu
MARTIN HELLER, neúnavně optimistický
funkcionář z ministerstva spravedlnosti
ANDĚL AFRICA _____ BEÁTA KAŇOKOVÁ

LOUIS ARONSON, zapisovatel
Federálního odvolacího soudu
ANDĚL AUSTRALIA _____ VIKTOR DVOŘÁK

PRIOR WALTER, Louisův přítel
MUŽ V PARKU _____ TOMÁŠ HAVLÍNEK

HANNAH PORTER PITTOVÁ, Joeova matka
RABÍN ISIDOR CHEMELWITZ
ETHEL ROSENBERGOVÁ
HENRY, Royův lékař
ALEXEJ ANTEDILLUVIANOVIČ POPARÁDĚV,
nejstarší žijící bolševik na světě _____ EVA SALZMANNOVÁ

BELIZE, diplomovaný ošetrovatel a bývalý transvestita
PAN BOUDA, imaginární agent cestovní kanceláře
ANDĚL OCEANIA _____ FILIP BŘEZINA

ANDĚL, čtyři božské emanace – Fluor, Fosfor,
Lumen a Svíce – zjevené v jediném
EMILY, sestra v nemocnici
BEZDOMOVKYNĚ _____ EVELLYN PACOLÁKOVÁ

OSTATNÍ ANDĚLÉ _____ LUCIE ANNA
ZATLOUKALOVÁ
ANEŽKA HESSOVÁ
PETR ŠIMEK

PĚVECKÝ SBOR _____ ANEŽKA ČECHOVÁ
EVA FILIPOVÁ
VERONIKA SPIEGELOVÁ
ANNA STRNADOVÁ
DENISA SUCHANOVÁ
MARIE VAŇKOVÁ
OLGA VEPŘEKOVÁ
LUCIE ZDICHOVÁ

HLAS Z RÁDIA _____ LÍDA RAKUŠANOVÁ

HLAS _____ JIŘÍ KLEM

ANDĚLÉ V AMERICE. NEJSOU?

Planeta Země se – obdobně jako infikovaný organismus – zdánlivě ocitá na pokraji zhroutení. Opuštění hrdinové unikají před svou zkázou do snových představ, opájí se drogovými fantaziemi a apokalypsa k nim přilétá na křídlech halucinačních vizí, jež obydlují imaginární přátelé, duchové předků i – andělé. Historicko-politický kontext hry *Andělé v Americe* tvoří ale jen rámec, či spíše metaforickou nadstavbu individuálních vztahů. Na mnoha místech odkazuje k multikulturnímu původu charakterů. Právě pohyb – migrace a vývoj – je podle všeho nejpřirozenější pohnutkou lidstva, již je třeba chránit, lhostejno, jaké utrpení přinese...

Židovský gay Louis, s nímž se autor nejmílo identifikuje, abstraktní model hry politizuje. I Reaganova konzervativní vláda – zrcadlíci nebeskou vládu – se zřekla odpovědnosti za své občany. Lze však najít i psychologickou paralelu. Louise útočí na americkou demokracii, ale nánosy slov přikrývá vinu za vlastní nečinnost, za osobní lidské selhání.

Kushnerova výzva k toleranci a inkluzi působí o to palčivěji, oč se tehdejší a nyníjší obraz americké administrativy více kryjí. V reálné postavě protřelého právníka Roye Cohna, jednoho z nejúžasnějších zlosynů divadelního, ale hlavně reálného světa a někdejšího právního poradce Donalda Trumpa, sledujeme autoritářské, agresivní rysy i homofobní rétoriku nyníjšího amerického prezidenta. Když se letos na jaře tehdejší Trumpův ministr spravedlnosti Jeff Sessions osobně distancoval od jakéhokoli dozorování speciálního vyšetřování ruského vlivu na americké volby, protože se před nástupem do úřadu několikrát setkal s ruským velvyslancem, Trump se rozčílil a vztekle napsal na svůj Twitter: „*Kde je můj Roy Cohn?!*“ Divadlo Neila Simona na Broadwayi této mediální pozornosti ihned využilo ve své reklamní kampani k *Andělům*: „*Kde je Roy Cohn? Tady!*“ Všechna představení byla ihned beznadějně vyprodána.

Autor před čtvrtstoletím vetkl do své fresky klíčová dobová témata: sex, politiku, nábožen-

ství, lásku, bolest, strach, opuštěnost, humor i vztek. Pracovně *Anděly* označil za hru o AIDS, Royi Cohnovi a mormonech. Ale jsou to právě plnokrevné charaktery, které textu vdechují život a zabraňují mu vyblednout v pouhý historický dokument. Koresponduje to s autorovými pozdějšími slovy na adresu vlastního hry: „*Pojednává o lidech sestupujících do jámy pekla a nacházejících cestu ven.*“ A obrací se na nás na všechny, kteří ještě toužíme a pereme se se životem. Protože jsme to nakonec právě jen my, na kterých budoucnost záleží a bude záležet.

„*Kushnerova hra je velmi současná – například pocit rozdělené společnosti, rozděleného světa, to, co v ní zastupuje tehdejší prezident Ronald Reagan, můžeme dnes vnímat jako analogii k našemu prezidentskému úřadu a jeho vykonavateli. Setkal jsem se s názorem, že téma homosexuálů a téma AIDS nemá sílu dnes rezonovat. V té hře se sice vyskytují homosexuální postavy, ale není nijak aktivistická, nevede prvo-*

plánový boj za gay práva. Není ani edukativní, nesnaží se primárně upozorňovat na nebezpečí pohlavních nemocí. Samozřejmě tam homosexuálové i AIDS hrají důležitou roli, ale Kushner nákazu interpretuje jako metaforu, jako moderní mor, jako jakýsi vzkaz nebes modernímu světu. Drama se odehrává jak v rovině privátních vztahů (homosexuálních, ale i heterosexuálních a rodičovských), tak zároveň v rovině politické a rovině dejme tomu metafyzické nebo transcendentální, kterou zastupují andělé. S touto nejvyšší rovinou autor, zdá se mi, nakládá dost inovativně, zábavně, ale zdaleka ne jen v humoristických rukavičkách. Je to hra, která má ambici být theatrem mundi, divadlem světa.“
– **Režisér Michal Dočekal o hře *Andělé v Americe***

AIDS:

„POSLEDNÍ SOUD JE TU“

Když média v roce 1981 poprvé informovala o smrti pěti mladých mužů v důsledku selhání imunity, většina západního světa zareagovala zvláště. Spojené státy americké se například prvního prezidentského projevu Ronalda Reagana k této nemoci dočkaly až roku 1987, přičemž během těchto šesti let zemřelo víc než 20 000 lidí. Reagana, který zpočátku odmítl financovat boj proti AIDS, k reakci donutil až umělecký aktivismus. Politici na začátku osmdesátých let mlčeli a média nenechala lidi na pochybách, koho nová nemoc stíhá a proč. Členili lidi žijící s AIDS/HIV na nevinné oběti (jež se nakazily při krevní transfuzi nebo doplatily na zkaženost někoho jiného) a na ty, kdo si za nákazu mohou sami. Nemoc byla chápána jako trest za nepřirozený a nezřízený sexuální život. Slovy jednoho lékaře: „*Dříve měla naše nenávist*

k buzerantům pouze emocionální základ, nyní pro ni máme dobrý důvod.“

V prvních letech krize vyvolal akutně i problém, jak umělecky zpracovat neskutečný nával emocí, frustraci, melancholii a smutek. Jak truchlit po někom, koho společnost odsuzovala? I zde bylo potřeba prolomit spoustu tabu. Jak truchlit po otci, který zemřel na AIDS? Jak po synovi, o kterém nikdo nevěděl, že je gay? V roce 1987 se v San Francisku sešla skupina dobrovolníků, kteří podle amerického lidového zvyku začali dohromady sešívát ozdobné přehozy na postel. Tentokrát však odkazovaly k náhrobním kamenům. Pozůstalí na ně malovali, vyšívali a lepili vzkazy, přišívávali oblíbené kravaty, kousky košilí, všívávali do nich stesk, bolest i naději. Úspěch akce *NAMES Project AIDS Quilt* byl fenomenální. Barevný koberec zcela pokrýl pro-

stor před Bílým domem ve Washingtonu. V této performanci se přetvářely symboly Ameriky; prošívané pokrývky byly chápány jako součást tradice celé země. Podařilo se propojit aktivistickou komunitu, truchlící rodiny, milence, přátelé se širokou veřejností, které se AIDS přímo nedotýkal. Dekám přibyl nový význam. Z nemoci a smrti společenských páriů, teploušů, narkomanů a lehkých holek se stala (alespoň na krátký okamžik) národní tragédie.

Situace kolem AIDS se v posledních letech uklidnila; synonymické propojování AIDS s gay kulturou se podařilo oslabit. U nás ale situace byla a je zásadně odlišná od situace v západním světě. V době největší krize v druhé polovině osmdesátých let a v době největší erupce „metafor“ AIDS (Susan Sontagová) homosexuality v socialistickém světě oficiálně neexistovala,

byli jsme zpočátku ušetřeni vlny otevřeného nepřátelství vůči gayům, kterou AIDS nově umocnil. Ani dnes si ale česká společnost problematiku AIDS/HIV v podstatě nepřipouští. O nemoci se u nás mluví dlouhodobě jen jako o problému Afriky, takzvané rozvojových zemí a zemí bývalého Sovětského svazu. Od roku 1985 bylo u nás zjištěno 3338 případů HIV, nemoc AIDS se rozvinula u 625 lidí, z toho zemřela zhruba polovina nemocných. Co to je ve srovnání s globální pandemií, která roku 2017 překročila 37 milionů nakažených lidí. Přesto česká společnost s AIDS/HIV problém má, a to zcela zásadní. Spočívá paradoxně právě v tom, že se nás nemoc (zdánlivě) netýká. V tom, že ji vnímáme stále a pouze jako problém úzce pojaté sexuální morálky, jako osobní tragédii nešťastníků, kteří si ale za infekci můžou sami.

ROY MARCUS COHN

(1927 NEW YORK – 1986
BETHESDA, MARYLAND)

Americký právník se proslavil tím, že po boku senátora Josepha McCarthyho vedl množství stíhání vysoce postavených osob podezřelých z kolaborace s komunistickou stranou. Jako domnělí ochránci amerických hodnot poškodili nebo zlikvidovali životy mnoha lidí, kteří s obviněním neměli co do činění.

Teprve čtyřřidvacetiletý Cohn se jako významný prokurátor amerického ministerstva spravedlnosti účastnil procesu s manželi Rosenbergovými, obviněnými ze špionáže ve prospěch Sovětského svazu. Případ skončil v roce 1953 jejich popravou, aniž by přiznali vinu. Cohn ve vlastní autobiografii tvrdí, že trest smrti soudce uložil na jeho osobní doporučení.

Roy Cohn také pomohl přesvědčit prezidenta Eisenhowera k tomu, aby zahájil masové propouštění gayů a leseb ze státních služeb, jelikož jsou pro svou orientaci vydíratelní a mohli by vyzrazovat tajemství komunistům. Cohna z toho, že je gay, mnozí podezřívají, stejně tak se šířily zvěsti, že má poměr se svým poradcem G. Davidem Schinem. Aby mu vymohl úlevy při vojenské službě, přesvědčil McCarthyho, aby roku 1954 vedl proces s velením armády kvůli ochraně komunistů v jejich řadách. Ve veřejném, televizí přenášeném slyšení byla reputace McCarthyho definitivně zničena, Senát jej odsoudil a vláda jeho teroru skončila.

Zdaleka ale neskončila strmá kariéra Roye Cohna, který přešel do soukromé sféry. Zastupoval řadu významných osobností a s nikým si nebral servítky. V 70. letech v New Yorku zastupoval mladého realitního makléře Donalda

Trumpa, který byl ministerstvem spravedlnosti obviněn, že ve svých nemovitostech na Manhattanu porušuje zákon o spravedlivém bydlení, když pod různými záminkami odmítá pronajímat byty Afroameričanům, aby zvedl jejich tržní hodnotu. Soud skončil mimosoudním vyrovnáním. Americký list *Washington Post* o Cohnovi napsal, že vynesl Trumpa vzhůru a naučil ho, jak používat moc a vytvářet strach. Cohn také seznámil Trumpa s mediálním magnátem Rupertem Murdochem. Jejich spojenectví trvá dodnes.

Během sedmdesátých a osmdesátých let byl Roy Cohn několikrát obžalován z manipulace se svědky, protiprávního jednání, křivé přísahy a finančních machinací se soukromým i státním majetkem. Pokaždé byl ale osvobozen. V roce 1986 ho newyorský nejvyšší soud obvinil z neetického a neprofesionálního chování, mimo zpronevěry financí svých klientů měl pozměnit závěť multimilionáře Lewise Rosenstiela, kterému, přestože ležel v komatu v nemocnici, vtiskl do ruky pero a podepsal za něj novou závěť ve prospěch jeho vnučky a sebe samého. Za toto chování byl vyloučen z advokátní komory a o pět týdnů později zemřel na AIDS. Svou diagnózu stejně jako homosexualitu do poslední chvíle popíral.

PŘÍPAD

JULIUS A ETHEL ROSENBERGOVI

Špionážní případ manželů Julia a Ethel Rosenbergových byl jednou z velkých afér prvních let studené války. Američtí židovští komunisté byli odsouzeni k trestu smrti za špionáž ve prospěch Sovětského svazu. Soudní proces, který začal 6. března 1951, vyvolal vlnu protestů, mnoho lidí se domnívalo, že špionáž nebyla Rosenbergovým dostatečně prokázána.

Tajné materiály (nejdůležitějším byl rozněcovací mechanismus jaderné bomby) měl předat Rosenbergovým David Greenglass, jenž sloužil ve středisku v Los Alamos. Pro spolupráci se sovětskou špionáží ho měla získat jeho sestra Ethel Rosenbergová. Proces skončil 9. dubna 1953 vynesením rozsudku smrti nad Rosenbergovými, soudce Irving Kaufmann tehdy řekl: „Považuji váš zločin za horší vraždy. Tím, že jste předali Rusům atomovou bombu o celé roky dříve, než ji mohli podle našich vědců sami vyrobit, zavinili jste podle mého názoru komunistickou agresi v Koreji. (...) Svou zradou jste fakticky narušili chod dějin na úkor naší země.“ Hlavní svědek obžaloby Greenglass se až v roce 2001 přiznal, že tehdy proti své sestře na doporučení prokuratury křivě svědčil, protože si chtěl vysloužit mírnější trest a uchránit před stíháním svoji manželku Ruth. Byl odsouzen k patnáctile-

tému vězení. Žádost o milost pro manžele Rosenbergovy americký prezident Dwight Eisenhower zamítl, přestože ji podepsalo mnoho významných osobností, mimo jiné Albert Einstein a papež Pius XII. Popraveni byli 19. června 1953 na elektrickém křesle. Zanechali po sobě dva malé syny.

Existuje konsensus mezi historiky, že Julius Rosenberg vinen byl, ale soudní proces byl poznamenán mnoha pochybeními a manipulacemi (často ze strany prokurátora Roye Cohna) – a rozsudek tedy neměl být vykonán. Ethel Rosenbergová o manželově špionážní činnosti nejspíš věděla, není ale jasné, do jaké míry se na ní aktivně podílela.

AMERICKÝ SEN

RONALDA REAGANA

Na konci roku 1986 se provalilo, že vláda USA tajně prodávala zbraně do fundamentalistického Íránu, protože doufala, že se tamní ajatolláhové přimluví za propuštění amerických rukojmí držících v té době islámskými extremisty v Libanonu. Peníze byly využity k podpoře pravicových povstalců v Nikaragui. Přitom těsně předtím Kongres tuto podporu zrušil. Aféra Irangate byla na světě. Zatímco o prodeji zbraní Reagan věděl, o podpoře povstalců nikoli. Skandál vedl k zdlouhavému vyšetřování, kdy se provalila řada tajných postupů, a poradce národní bezpečnosti John Poindexter šel dokonce na půl roku do vězení. Zdálo se, že Reagan končí. Dokonce i veřejnost se od něj poprvé odvrátila. Jenže jeho hlavní chvíle měla teprve přijít.

S odstupem času viděno se Reaganovy vize fatálně nedařilo naplnit. Bez trhliny však zůstala jedna klíčová myšlenka Reaganova politického angažmá: Komunismus stojí na špatné straně, a je proto odsouzen k zániku. Demokracie a svoboda zvítězí. Jednání s Michaelem Gorbačovem byla poslední světlu stránkou Reaganova prezidentování. Reagan neustoupil z plánu „hvězdných vůle“. Snaha udržet krok dohnala Sověty k zoufalému pokusu reformovat marxisticko-leninskou ekonomiku. Přišla perestrojka. Ideologická pevnost se začala hroutit. 12. června 1987 stál Ronald Reagan před berlínskou zdí a zaklínal svého protivníka: „Hledáte-li mír a prosperitu pro Sovětský svaz a střední Evropu, přijďte sem, pane Gorbačove. Strhněte tuto zeď!“ O dva a půl roku později k tomu skutečně došlo.

Ronald Reagan byl vizionář, který vstoupil do politiky s několika srozumitelnými, odvážně

načrtnutými sny. Dokázal se napojit na spodní proudy americké duše znejistělé porážkou ve Vietnamu, zatracené mladou generací intelektuálů a hippies, otřesené ve víře ve věrohodnost vlastních politických institucí aférou Watergate, vyděšené upevňováním sovětských pozic. Amerika se ztrácela sama sobě. V tu chvíli objevila nového vůdce, charismatického a pohotového chlapíka s povědomou rozzářenou tváří rozdávacího neotřesitelnou víru v nové americké ráno. Reagan zhypnotizoval Američany svým optimismem a sebedůvěrou. Nabídl nekomplikovanou a srozumitelnou vizi, kterou dokázal vtipně a šarmantně uhájit. „*Do historie chci vstoupit jako prezident, který vrátí Američanům víru v sebe samé,*“ prohlásil krátce poté, co nastoupil do Bílého domu. Panuje-li mezi jeho příznivci a odpůrci nějaká shoda o prezidentově odkazu, je to v naplnění právě tohoto slibu. Reagan vrátil ochabujícím Američanům do rukou otěže jejich osudu i osudu celého světa. Ať už to pro nás pro všechny znamená cokoli.

„*Nic není ztraceno navždycky. V tomhle světě existuje takový bolestivý pokrok. Toužíme po tom, co jsme nechali za sebou, a sníme o tom, co je před námi. Aspoň myslím, že to tak je.*“

– Tony Kushner

SUSAN SONTAG

V mnoha dobře míněných veřejných diskusích naší doby se vyjadřuje přání hovořit otevřeně o tom nebo onom z různých nebezpečí, která mohou vést k celosvětové katastrofě. A teď k nim přibýlo další. K umírajícím oceánům, jezerům a lesům, k neomezenému růstu počtu obyvatelstva v chudých částech světa, k jaderným haváriím, jako byl Černobyl, k proděravění a poškozování ozonové vrstvy, k trvalé hrozbě atomové konfrontace mezi velmocemi nebo atomového útoku některé agresivní země, která není pod kontrolou velmocí – k tomu všemu nyní přidejme AIDS... Určitou roli tu hraje potřeba apokalyptického scénáře, která je typická pro „západní“ společnost, a snad ještě více pro Spojené státy. (Amerika, jak někdo řekl, je země s duší církve – evangelické církve s její tendencí hlásat radikální konce a zbrusu nové začátky.) Záliba ve scénářích s nejhorším koncem odráží potřebu ovládnout strach z toho, co se nám vymyká z rukou. Vyjadřuje také domnělou spouvinu na pohromě. Vědomí, že civilizovaná společnost je v úzkých nebo před krachem, roznecuje touhu po smazání minulosti, po začátku od nuly – tabula rasa. Nikdo samozřejmě nechce mor. Jenže ano, byla by to vlastně příležitost začít znovu. A nový začátek – to je velmi moderní a také velmi americké...

[...] Moderní život nás učí žít s vědomím příšerných, nepředstavitelných – ale prý docela pravděpodobných – katastrof... Podobně jako účinky průmyslového znečištění a nový systém světových finančních trhů i krize AIDS je dokladem, že nic důležitého nemá na tomto světě jen oblastní, místní, omezený charakter; že všechno, co může cirkulovat, cirkuluje a každý problém je, nebo se dříve či později stane, problémem celosvětovým. Cirkuluje zboží... Cirkuluje smetl... AIDS je jedním z těch až příliš skutečných heroldů globální vesnice, té budoucnosti, která je už tady a vždycky před námi a kterou nikdo neumí odmítnout.

Že se i z apokalypsy může stát součástí našeho obyčejného obzoru budoucnosti, to je vlastně násilí, jakému není rovno, páchané na našem smyslu pro realitu, na naší lidskosti. Je však nanejvýš žádoucí, aby se obávaná nemoc jevila jako obyčejná. I nemoc nejvíce nabitá skrytým významem se může stát obyčejnou nemocí. Tak to dopadlo s leprou, ačkoli ji má přibližně deset milionů lidí na světě, které lze snadno přehlédnout, protože téměř všichni žijí v Africe a na indickém subkontinentě... Stane se to určitě i s AIDS, až chorobu mnohem lépe pochopíme, a především až se ji naučíme léčit... Vždycky stojí za to pokusit se vyvrátit prastarý, zdánlivě nezvratný proces, jímž nemoci nabývají zvláštní význam (tím, že odrážejí nejhlubší obavy) a postižené cejchují znamením hanby... U této nemoci, jež je spojována s takovou vinou a hanbou, přináší snaha zbavit ji těchto významů a takových metafor obzvlášť velkou úlevu, ba útěchu. Avšak metafory se nedají odsunout prostě tím, že se jim budeme vyhýbat. Je třeba na ně ukázat prstem, podrobit je kritice a omílat je tak dlouho, až se vyčerpají.

Všechny metafory aplikované na nemoci a jejich léčbu nejsou stejně nechutné a zkrslující. Ty, které bych nejráději viděla za horami – a od příchodu AIDS ještě více než dříve – jsou metafory vojenské... Ani krize vyvolaná nástupem AIDS není nic „totálního“. Nekoná se žádná invaze. Lidské tělo není bojště. Nemocní nejsou ani nezbytní padlí, ani nepřítel. Medicína ani společnost nemají právo zvedat proti nim jakékoli zbraně... A o metaforách, o těch vojenských bych řekla, smím-li parafrázovat Lucretia: zpět s tím k válečným štváčkům.

AIDS A JEHO METAFORY, MLADÁ FRONTA, PRAHA 1997

AUTOR

TONY KUSHNER (1956)

Jeden z nejuznávanějších dramatiků konce dvacátého století se narodil na Manhattanu v židovské rodině rusko-polských imigrantů, ale vyrostl v Luisianě. Na konzervativním americkém jihu, kde rasismus a netolerance k jakékoli jinakosti nejsou ničím výjimečným, si dospívající židovský homosexuál zažil své. Mnohá z těchto osobních zkušeností se promítla do jeho díla. Divadlo pro něj bylo jediným prostředím, kde se mohl otevřeně vyrovnávat se svou orientací. Teprve když se vrátil do New Yorku na univerzitu, odvážil se zavolat své matce z telefonní budky v bohémské čtvrti East Village, že je gay. Za hru *Andělé v Americe* získal Kushner Pulitzerovu cenu za drama. Adaptoval ji do televizní série, která posbírala 5 Zlatých glóbulů a 11 cen Emmy. Je to hra politická, formálně odvážná, jazykově brilantní, nemilosrdná, humorná, ale i drsně osobní, která prolomila mlčení ohledně smrtící epidemie AIDS mezi newyorskou gay komunitou. Kushner se nikdy netajil levicovými politickými názory. V jednom rozhovoru pojmenovává to, co na světě nejvíc nenávidí: „*Homofobie, rasismus, sexismus, antisemitismus, aroganci, privilegovanost, nepoctivost, xenofobie, hloupost a chamtivost – stručně, konzervativní politiku.*“

„*Když o sobě otevřeně mluvím jako o levičákovi, myslí si někteří, že každá má hra je propaganda. Zřejmě chtějí dokázat, že jsem jako dramatik selhal, protože píšu jen propagandistické hry. Myslím, že to nedělám. Ale záleží mi na tom, aby lidé věděli, že mé hry napsal levičák, teplej, americkéj Žid.*“
– Tony Kushner

TVŮRCI

MICHAL DOČEKAL

Vystudoval režii na DAMU, poté absolvoval stáž na University of London, Queen Mary and Westfield College. V letech 1991–1994 byl režisérem Divadelního spolku Kašpar, v období 1994–2002 vytvářel jako režisér a umělecký šéf novou podobu pražského divadla Komedie (Divadlo roku 1996, Cena Alfréda Radoka). Mezi roky 2002 a 2015 byl uměleckým šéfem Činohry Národního divadla, další dva roky jejím ředitelem. Pravidelně režíruje na zahraničních scénách. Jeho inscenace obdržely řadu ocenění a byly pozvány na mezinárodní festivaly.

IVAN ACHER

Tesař, lesní dělník, studovaný výtvarník a se štěstím nevystudovaný hudebník a skladatel. Od roku 2002 spolupracuje s Agon Orchestra, byl dvorním skladatelem Davida Jařaba

a Dušana D. Pařízka v Pražském komorním divadle (divadlo Komedie), pravidelně spolupracuje s taneční skupinou Lenka Vagnerová & Company. Je podepsán pod hudbou k mnoha inscenacím českých a evropských divadel i k dokumentům a filmům. Je rovněž autorem filmových projekcí, fotografií či básnických sbírek.

MARTIN CHOCHOLOUŠEK

Scénografii vystudoval na Katedře alternativního a loutkového divadla DAMU. Po absolutoriu byl tři roky v angažmá v Dejvickém divadle, kde je podepsán pod řadou inscenací (např. *Příběhy obyčejného šílenství*). Z dalších jeho scénografií je nutné zmínit *Akvabely* (Cena A. Radoka 2005 – hradecké Klicperovo divadlo), *Věc Makropulos a Višňový sad* (Divadlo na Vinohradech) nebo Verdiho operu *Macbeth* (ND). S režisérem Michalem Dočkalem spolupracoval například na *Srpnu v zemi indiánů* nebo Jelinekové *Co se stalo, když Nora opustila manžela* v Národním divadle.

ZUZANA BAMBUŠEK KREJZKOVÁ

Absolvovala SPŠT v Brně a Školský ústav uměleckých řemesel v Praze. V roce 1994 přišla s režisérem Petrem Lébalem do Divadla Na zábradlí. Od téhož roku spolupracovala s režiséry J. Pokorným, M. Langem či D. Czesanym. Scénograficky se podílela na inscenacích lounského Multiprostoru. Také navrhla kostýmy pro inscenace *Porta Apostolorum* a *Horáková x Gottwald* nebo *Zdař bůh!* na Dole Michal v Ostravě. Od roku 1996 soustavně spolupracuje s režisérem Michalem Dočkalem. V činohře Národního divadla se hrají nebo hrály v jejich kostýmech nejen inscenace Dočkalovy, ale i dalších režisérů. Navrhuje kostýmy také pro film (např. pro režiséra B. Slámu).

SIMONA PETRŮ

Jako dramaturgyně začínala v brněnském Divadle v 7 a půl. Působila i v HaDivadle, Divadle Polárka nebo Divadle Husa na provázku. Je autorkou her *Mašíni – cestou samurajů*, *Marx Bros* (HaDivadlo), *Tichý Tarzan a PŠT!* (Divadlo Husa na provázku), *Medvědi* (Klicperovo divadlo), *Mileniny recepty* (Studio Hrdinů) nebo *Věra* (ND Brno). Spolupracovala např. s režiséry M. T. Růžičkou, A. Petrželkovou, K. Polívkovou, J. A. Pitínským, B. Rychlíkem či V. Morávkem.

JITKA SLOUPOVÁ

Po absolutoriu divadelní a filmové vědy na FF UK v roce 1983 pracovala v agentuře Dilia jako redaktorka divadelních textů, v roce 1990 spoluzaložila první nezávislou divadelní a literární agenturu Aura-Pont. Od 80. let se také věnuje divadelní publicistice, kritice a překládaní divadelních her a esejistiky. Má na svém kontě na šedesát překladů většinou současné anglické a americké dramatiky (Tony Kushner, Harold Pinter, Sam Shepard, Tom Stoppard, Ronald Harwood, David Hare, David Rabe aj.).

HERCI

EVA SALZMANNOVÁ

Po skončení studií herectví na DAMU působila v Divadle Na okraji (Rubín). V sezoně 1990–91 byla členkou Činohry Národního divadla. Poté smíchovského Divadla Labyrint, Divadla Na zábradlí a hostovala ve Vinohradském divadle. V roce 1994 se vrátila do Národního divadla, kde zůstala (s řadou úspěchů na kontě) až do roku 2018, kdy přešla do Městských divadel pražských. Za monodrama *Jasno lepo podstín zhyňa*, uváděné v režii Viktorie Čermákové v pražské MeetFactory, byla nominována na Cenu Thálie 2017. Je docentkou herectví na DAMU.

EVELLYN PACOLÁKOVÁ

Po studiích na JAMU v Brně nastoupila do angažmá v olomoucké činohře, kde se brzy stala výraznou členkou souboru a ztvárnila tu řadu krásných rolí (Mahulenu ve hře *Radúz a Mahulena*, Katynku v *Katynce z Heilbronn*, Tat'ánu v *Evženu Oněginovi*, Markétku v obou dílech Goetheho *Fausta*). O jejím výrazném hereckém talentu svědčí Ceny za nejlepší výkon sezony 2000/2001, sezony 2003/2004 a především Cena Thálie 2005 pro mladého činoherce do 33 let. Rozhodující vliv na její herecké zrání měl režisér Peter Gábor. Od roku 2008 je v angažmá v Městských divadlech pražských.

BEÁTA KAŇOKOVÁ

Vystudovala kulturní dramaturgii na Slezské univerzitě v Opavě. Po studiu činoherního herectví na pražské DAMU byla v letech 2017–2018 v angažmá v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích, kde zaujala rolemi například ve Vyrpajevově hře *Letní vosy nás štípou už i v listopadu*, v *Téměř dokonalé lásce* Nicole Moellerové či naposledy v Havelkových *Elitách* v režii Martiny Schlegelové. Dále spolupracovala například se Švandovým divadlem

a Divadlem Spektákl. Podílela se i na oceňovaném imerzivním projektu *Pomezí* režiséra Lukáše Brychty. Nyní je v angažmá v Městských divadlech pražských.

ONDŘEJ PAVELKA

Po studiu herectví na DAMU se stal členem Divadla Na okraji, vedl zde také studio a začal režírovat. Za Janem Grossmanem přešel do Divadla Na zábradlí. Do Činohry Národního divadla byl angažován v roce 1993 a od té doby zde ztvárnil řadu nejrůznějších rolí (Jungwirth ve Steigerwaldově *Nobelovi*, Cassio v *Othellovi*, Mistr / Ješua Ha Nocri v drammatizaci Bulgakovova *Mistra a Markétky*, Wagner ve Schwabově hře *Faust, můj hrudník, má přilba*, Krogstad v *Co se stalo, když Nora opustila manžela*). Na Nové scéně ztvárnil roli Vojtěcha Růžičky v inscenaci *Dotkni se Vesmíru a pokračuj*. V současném repertoáru ho můžete vidět jako Thesea nebo v inscenaci *Zbyhoň! Se souborem Činohry ND nastudoval Balákova Švejkova vnuka*. Je také pedagogem na DAMU. Filmovou dráhu začínal ve 23 letech televizním snímkem *Mapa zámořských objevů* a následovala celá řada dalších: *Deváté srdce, Co je vám, doktore?, Skalpel, prosím, Sedím na konári a je mi dobře, Krvavý román, Výchova dívek v Čechách, Teorie tygra* ad.

VIKTOR DVOŘÁK

Po absolvování DAMU nastoupil do angažmá v Moravském divadle Olomouc, kde se představil nejen na velké tradiční scéně, ale také v alternativním Studiu Hořící žirafy spjatém s osobností Davida Drábka. Po třech letech odešel do ostravského Divadla Petra Bezruče. Od roku 2009 je členem souboru Městských divadel pražských, kde dosud ztvárnil více než dvě desítky rolí (např. Robert v Mayenburgově hře *Perplex* nebo Nick v Albeeho *Kdo se bojí Virginie Woolfové?*). Dlouhodobě spolupracuje s divadelní společností Aqualung a pohybovým divadlem Veselé skoky. Divákům je dobře známý také z televizní obrazovky.

TOMÁŠ HAVLÍNEK

První divadelní zkušenosti získal v Divadle Dagmar. Následovalo studium na katedře činoherního divadla pražské DAMU, během kterého hostoval např. v Divadle pod Palmovkou nebo v Divadle na Vinohradech. Po absolutoriu v roce 2015 nastoupil do stálého angažmá do Jihočeského divadla v Českých Budějovicích, kde za role v *Katech* a *Donu Juanovi* získal v roce 2018 Jihočeskou Thálii. Nyní je v angažmá v Městských divadlech pražských. Spolupracuje i se souborem Tygr v tísni a je také aktivně činný v několika hudebních uskupeních.

MARTIN DONUTIL

Vystudoval hudebně-dramatický obor na pražské konzervatoři. Absolvoval rolemi v inscenaci Schnitzlerova *Reje* (2011). Od sezony 2011/12 byl členem souboru brněnského Divadla Husa na provázku, kam jej přivedl tehdejší umělecký šéf divadla Vladimír Morávek. S ním spolupracoval například na inscenacích Shafferova *Amadea* či Uhdeho a Štědroňova *Leoše*. Setkal se například i s Janem Mikuláškem (*Doktor Faustus, Víšňový sad*) a v posledních letech s Michalem Dočekalem (Massiniho *Dynastie / Lehman Brothers*), hlavní role v adaptaci Kafkovy *Ameriky*. Vedle práce v divadle účinkuje i v televizi a filmu, hlavní roli ztvárnil například v seriálu *Četníci z Luhačovic*. Nyní je v angažmá v Městských divadlech pražských.

FILIP BŘEZINA

Již jako student ostravské konzervatoře účinkoval v inscenacích Divadla Petra Bezruče a Národního divadla moravskoslezského. Po absolvování DAMU (*Žranice, Běsi*) spolupracoval s Divadlem pod Palmovkou, A Studiem Rubín nebo Divadlem Spektákl. Před filmovou kamerou se objevil například v sérii *Zahradnictví* Jana Hřebejka a Petra Jarchovského a zahrál si v několika seriálech. První hlavní roli dostal v romantickém dramatu ze sportovního prostředí *Zlatý podraz*.

LIDÉ ČTĚTE!

DVOUMĚSÍČNÍ ČASOPIS MĚSTSKÝCH DIVADEL
PRAŽSKÝCH NEJEN O DIVADLE.

ROZHOVORY, STATI, ESEJE A KONTEXTY.
K DOSTÁNÍ V DIVADLECH ABC, KOMEDIE
A ROKOKO NEBO ON-LINE NA
WWW.MESTSKADIVADLAPRAZSKA.CZ

MODERNÍ DIVADLO

TONY KUSHNER
ANDĚLÉ V AMERICE

Sedmá premiéra sezony 2018/19.

Program k inscenaci vydávají Městská divadla pražská.

Ředitel Daniel Příbyl.

Umělecký šéf Michal Dočekal.

Zřizovatelem je Magistrát hlavního města Prahy.

Program připravila Simona Petrů s použitím článků Hany Pavelkové,
Kateřiny Kolářové, Erika Taberyho a Jiřího Soboty.

Autorská práva k dramatickému textu a překladu v České republice
zastupuje Aura - Pont s.r.o., Veslařský ostrov 62, 147 00 Praha 4.

Grafická úprava Riana Št'áhlavská.

Poděkování: Wolfgang Spitzbardt, Jaroslav Achab Haidler,
prof. Zdena Palková, Daniel Příbyl, PhDr. Zuzana Peterová a Jurij Likin.

 bnt attorneys
in cee

VZHLÉDNÍ.

PRAHA
PRAQUE
PRAGA
PRAG

ABC MĚSTSKÁ
DIVADLA
PRAŽSKÁ KOMEDIEROKOKO